

קונטרס למה להתגרש ? !

ידבר על לב הפעל והאשה שלא יתגרשו, כי על-ידי-זה ממשיכים על עצמם אש הגיהנום, רק ישתדלו לעשות שלום ביניהם, שעל-ידי-זה יאירו על עצמם אור השכינה, ותמשכנה עליהם ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם, ויגرمו נחת רוח גדולה למעלה בכל העולמות.

בנוי ומיסד על-פי דברי
רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו הגאון
הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנס ליה
רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי
חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי
חסידי ברסלב
עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: אוי לוֹ לְהָאָדָם
שֵׁישׁ לוֹ חֶלֶק בְּשִׁבְיַת בֵּית שָׁל בֶּר
יִשְׂרָאֵל, וְגוֹרֵם לְגֵרוּשִׁין, וְהוּא בַּעֲצָמוֹ
בוֹרַח מִדְּבַר כְּזֶה יוֹתֵר מִשְׁבוֹרָחִים מֵאִשׁ
שׁוֹרֶפֶת, כִּי עַל דְּבַר זֶה אֵין שׁוֹם מְחִילָה
לְעוֹלָם, וְצָרִיכִים לָבוֹא עוֹד פַּעַם בְּגִלְגּוֹל.
וְאִם הָיוּ בְּנֵי-אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת
הַמַּצִּיל בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִתְגַּרְשׁוּ, אֲזִי
הָיוּ עוֹסְקִים בַּעֲבוּדָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת כָּל
יְמֵי חַיֵּיהֶם; אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַצִּיל בְּתִי
יִשְׂרָאֵל מִלְּהַשְׁכָּר, וְעוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ
לְאִשְׁתּוֹ, שְׂזֻכּוֹתוֹ גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם.

(אמרי-מוֹהֲרָא"ש, חֶלֶק ב', סִימָן תרפב)

קוֹנְטֵרס

לָמָּה לְהִתְגַּרֵּשׁ ? !

א.

בְּנֵי וּבָתֵּי הַיְּקָרִים ! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם
שֶׁתַּעֲמְדוּ לְרֹגַע, וְתִתְּיָשְׁבוּ הַיָּטֵב בְּדַעְתְּכֶם — הֵיכֵן
אַתֶּם נִמְצָאִים, מַה לְּפָנֶיכֶם, וּמָה אַתֶּם הוֹלְכִים
לַעֲשׂוֹת. עָלֵיכֶם לְדַעַת, כִּי גְרוּשִׁין אֵינָנו מְשַׁחֵק, כָּל
זְמַן שְׂאֵתָם נִשְׁוֹאֵין יַחַד, עֲדִין יֵשׁ לָכֶם תִּקְוָה עַל
הַכֹּל, לְהַפִּךְ אֶת מוֹלָכְכֶם לְטוֹב, אֲבָל תִּכְףּ-וּמִיד
כִּשְׁתִּתְּגַרְשׁוּ כְּכָר הַכֹּל אֲבוֹד, רַחֲמָנָא לְצֻלָּן, וּבִכְפֻרַּת
כְּשִׁישׁ יְלָדִים, הִרְסָתֶם אֶת יְלָדֵיכֶם לְגַמְרִי. וְאַל
תַּחֲשְׁבוּ כְּרֹגַע — הָאֵם בְּשִׁבִּיל הַיְּלָדִים נִסְבֵּל כָּל
הַחַיִּים ? ! הָאֵם בְּשִׁבִּיל הַיְּלָדִים עָלִינוּ לֹא
לְהִתְגַּרֵּשׁ ? ! מָה אָמַר לָכֶם, אַתֶּם צְרִיכִים לְדַעַת,

שְׁתַּכְּף-וּמִיד כְּשֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם נַעֲשִׂיתֶם שְׂתָפִים לְכָל דָּבָר — בֵּין לְטוֹב וּבֵין לְהַפּוֹךְ, וְעַל-כֵּן מֵאַחֵר שֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם, נַעֲשִׂיתֶם שְׂתָפִים בְּיַלְדֵיכֶם, וְעַכְשָׁיו עֲלֵיכֶם לְקַבֵּל אֶת הַטוֹב וְאֶת הָרָע, כִּי אֵין זֶה פְתָרוֹן לְהִתְגַּרֵּשׁ, תִּהְיֶה מֵאִיזוֹ סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה, גְּרוּשִׁין זֶה לֹא פְתָרוֹן; וְעַל-כֵּן בָּאתִי לְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד לִפְנֵי שְׂאֲתֶם מִתְגַּרְשִׁים, שֶׁתִּחְשְׁבוּ הֵיטֵב הֵיטֵב עַל הַצָּעַד הָאֲמֻלִּל שְׂאֲתֶם הוֹלְכִים לַעֲשׂוֹת. הֵן אֲמַת שְׁמֵרֵב מְרִירוֹת לְבָכֶם וּמֵרֵב צַעֲרָכֶם הִקְשָׁה וְהִמְרִירוֹת שְׁעוֹבָרֶת עֲלֵיכֶם, נִדְמָה לָכֶם כְּאִלוֹ אֶבֶד מְנוּס וְתִקְנָה, וְחֵיֵיכֶם נִתְּהַפְּכוּ לְגִיּהֲנוּם, הֵיּוֹת שְׂאֲתֶם רָבִים וּמִתְקוּטָטִים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּמִדֵּי לַיְלָה בְּלַיְלָה, וְהַבֵּית נִתְּהַפֵּךְ לְגִיּהֲנוּם מִמָּשׁ, גִּיּהֲנוּם שׁוֹרֵף, וְעַל-כֵּן כָּבֹד לֹא אֲכַפֵּת לָכֶם מְאוּמָה, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִדְעַת, כִּי הָאָדָם יָכוֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת. הֵן אֲמַת שְׁמֵרֵב הַצָּעַר נִדְמָה לָכֶם כְּאִלוֹ אֶבֶד מְנוּס וְתִקְנָה, וְכִאִלוֹ אֵף פַּעַם לֹא תִשְׁתַּנּוּ, הַבָּעַל אוֹמֵר שְׂאֲשֵׁתוֹ לְעוֹלָם לֹא תִשְׁתַּנֶּה, וְהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת שֶׁהַבָּעַל לְעוֹלָם לֹא יִשְׁתַּנֶּה, אֵין זֶה נָכוֹן, כִּי אִם לוֹקָחִים אֶת עֲצָמָם בְּיָדִים, יְכוּלִים לִשְׁנוֹת הַכֹּל.

וְעַל-כֵּן לִפְנֵי שְׂאֲתֶם הוֹלְכִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַצָּעַד

המר הזה — להתגרש, תתחילו להתישב היטב היטב בדבר, שאתם משחקים פה עם אש, ולא רק את עצמכם אתם שורפים, אלא אתם שורפים את ילדיכם. כי כל הילדים הבעיתיים יוצאים רק מהורים גרושים; ועל-כן חוסו וחמלו על ילדיכם, ואל תאמרו: "בשביל הילדים עלינו לסבל?!". תקחו את זה בחשבון, כי אין זה דבר קטן, הילדים נשארים אמללים, הילדים ישארו מסכנים, יתומים חיים בעיתיים. ואיך שלא תתגרשו, אפלו בדרך שלום, עם כל זאת נשאר רשם רע על הילדים, וכבר לא תוכלו לתקן את הדבר בשום פנים ואופן.

ועל-כן אבקש אתכם מאד מאד, בני ובתי היקרים, לפני שאתם הולכים לעשות את הצעד האמלל הזה, שנקרא גרושין, תישבו עצמכם, ותלכו אל צדיק גדול להתיעץ עמו, ובודאי הוא יעזור לכם לעבר על הכל. כי על כל בעיה יש פתרון, יהיה איך שיהיה ויהיה מה שיהיה, כל בעיה יכולים לפתרה, אם רק מוצאים את האדם הנכון שיכול לטפל בה ולפתרה. כי באמת עליכם לדעת, שזו השגחה פרטית שהתחנתם, כי שתי נשמותיכם היו למעלה בעולמות העליונים נשמה

אחת, ותכף-ומיד כשנתפצלה נשמתכם וירדה למטה, היתה עבודה קשה מאד לזוג אתכם ביחד, וכמה עולמות התהפכו עד שמצאתם זה את זה, כמה צרות ומרירות ויסורים סבלתם עד שמצאתם אחד את השני ונשאתם, ואף שעכשו מרב מרירות לבכם מהמחלקת והמריבות וההסתות שיש ביניכם, אתם מקללים את יום נשואיכם, תאמינו לי, בני ובתי היקרים, שכל זאת אינו מדעת, כי המאמין האמתי, שמאמין בו יתברך, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ובפרט בענין נורא כזה של מציאת הזוג, שאז ראו בחוש למי שעינים פקוחות לו, איך הפכו עולמות עד שזוגו אתכם ביחד, ועד שנשאתם — מה היתה, ומחמת שלא היתה לכם מי שידריך אתכם, על-כן החילותם לריב בבית, ונתהפך ביתכם לגיהנום, ומדי יום ביומו רבתם וקללתם זה את זה, ועבר עליכם מה שעבר, עד שנסכם ביניכם להתגרש. ובאמת לא מדעת הוא, כי אם היתה לכם אמונה פשוטה, והייתם יודעים שהכל ממנו יתברך, אזי הייתם עושים כל מיני פעולות שבעולם שיעשה שלום ביניכם, ואף שכבר נסיתם כמה וכמה פעמים לעשות שלום ביניכם,

וְלֹא עָלָה בְּיַדְכֶם, וְכֵן אַחֲרֵים הִכְנִיסוּ אֶת עֲצָמָם
לְעֵבֵי הַקּוֹרָה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּינֵיכֶם — וְלֹא
הִצְלִיחוּ, תִּדְעוּ כִּי מִסֶּתֶמָּא לֹא הָיִיתֶם אֶצֶל צַדִּיק
גָּדוֹל, אֲשֶׁר יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּינֵיכֶם. כִּי שְׁלוֹם
הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (שְׁפָת י:), וְהַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא חָפֵץ מְאֹד בְּשְׁלוֹם, וְחִכְמִינוּ הַקְּדוֹשִׁים
אָמְרוּ (גִּטִּין צ.): כָּל הַמְּגֵרֵשׁ אֶשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה אֶפְלוּ
מִזִּבְחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת; וְאָמְרוּ בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ
(פְּקוּדֵי רִנָּה:): יֵשׁ שְׁנֵי מְלָאכִים שֶׁהֵם מְמַנִּים עַל
שְׁנַיִם-עָשָׂר אֲלֶף מְלָאכִים אַחֲרֵים, שֶׁכֻּלָּם שׁוֹפְכִים
דְּמָעוֹת עַל אֱלֹהֵי שְׁמֵתִּגְרָשִׁים מִנְּשׁוֹתֵיהֶם, שֶׁגִּרְמוּ עַל
הַשֶּׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁבִּרְכוּ אוֹתָם תַּחַת הַחֹפֶה שֶׁהִלְכוּ
לָרִיק וּלְבִטּוֹלָה; וְעַל-כֵּן אַל תַּחֲשֹׁבוּ, בְּנֵי וּבָתֵּי
הַיִּקְרִים, אֲשֶׁר בָּזָה שְׁאֵתָם מִתְּגָרְשִׁים, אֲתֵם עוֹשִׂים
טוֹבָה אֶחָד לְשָׁנִי, אֲדַרְבָּה אֲתֵם הוֹרְסִים אֶחָד אֶת
הַשָּׁנִי, הוֹרְסִים אֶת הַיְלָדִים וְהוֹרְסִים אֶת כָּל
הָעוֹלָמוֹת, כִּי אִם הָיִיתֶם יוֹדְעִים אֲשֶׁר בְּזוּג שֶׁל בֶּר
יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, הָיִיתֶם מְשֻׁלְּמִים
בֵּינֵיכֶם בְּכָל מַחִיר, עֲלֵיכֶם רַק לְשָׁנוֹת אֶת הַטֶּבַע
הָרַע שְׁלָכֶם, אֶת הַפֶּעַס וְהָרָצִיחָה הַטְּבוּעִים בָּכֶם,
אֶת הַמַּחֲלָקֶת וְהַמְּרִיבוֹת עַל לֹא דָבָר. הֵן אָמַת שִׂישׁ
בֵּינֵיכֶם וְכוּחַ גָּדוֹל, בְּנֵי, אֲתָה אוֹמֵר שֶׁהֲצַדִּיק עִמָּךְ,

ובתִּי, אֶת אוֹמֶרֶת שֶׁהֶצֶדֶק עִמָּךְ, וּבָזָה בְּעֵצְמוֹ אֶתֶם רַבִּים, וּבִשְׂבִיל זֶה בְּעֵצְמוֹ אֶתֶם רוֹצִים לְהִתְגַּרְשׁ, אֶל נָא, בְּנֵי וּבִתֵּי, תַעֲשׂוּ צֶעַד פְּזִיז כְּזֶה, אֲלֹא הִשְׁתַּדְּלוּ לְהִתְיָשֵׁב בַּדֶּבֶר, וְלִגְשֵׁת אֶל צַדִּיק גָּדוֹל, וּתְדַבְּרוּ עִמּוֹ לִפְנֵי שְׁאֲתֶם עוֹשִׂים אֶת הַצֶּעַד הַמְּסַכֵּן הַזֶּה — לְהִתְגַּרְשׁ, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי אֲתֶם גּוֹרָמִים צֶעַר לְכָל הָעוֹלָמוֹת, צֶעַר לְשִׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה, צֶעַר לְהוֹרִים, צֶעַר לְיִלָּדִים וְצֶעַר לְעֵצְמָכֶם.

וְעַל-כֵּן תִּקְחוּ אֶת עֵצְמָכֶם בְּיָדֵיכֶם, וּתִשְׁנוּ אֶת הָרְגְלֵיכֶם הָרַעִים וְהַמְּרִים שֶׁהָיוּ עַד עַכְשָׁיו, שְׁחִייתֶם בְּלִי הַבְּנֵה הַדְּדִית וְלֹא הִיְתָה בֵּינֵיכֶם שְׂפָה מְשִׁתַּפֶּת, רַק אֶחָד רָצָה לְנַצַּח אֶת חֲבֵרוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאתֶם כָּבֹר לָמָּה שֶׁבָּאתֶם, עַד שְׁאֲתֶם מוֹכְנִים לְהִתְגַּרְשׁ. אֶל נָא, בְּנֵי וּבִתֵּי, תַעֲשׂוּ אֶת הַצֶּעַד הָאֲמֻלָּל הַזֶּה, וְאַל תִּתְגַּרְשׁוּ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאַפֵּן, כִּי אַחֲר־כֵּן תִּהְיֶה כָּבֹר בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת, וְלֹא תוּכְלוּ לְשַׁנּוֹת בְּשׁוֹם פָּנִים וְאַפֵּן. וְאַל יִפְתָּה אֶתְכֶם יִצְרָכֶם שְׁאֲתֶם מִתְגַּרְשִׁים רַק לְשָׁבוֹעַ אוֹ לְחֹדֶשׁ אוֹ לְשָׁנָה, וְאַחֲר־כֵּן אִם הַכֹּל יִסְתַּדֵּר — תִּחְזְרוּ, אֶל תֹּאבוֹ וְאַל תִּשְׁמְעוּ לַעֲצַת יִצְרָכֶם הָרַע, כִּי אִזּוֹ יִהְיֶה כָּבֹר מְאַחֵר, חֵס וְשָׁלוֹם, וַיְהִיָּה גַם שֶׁתִּהְרָסוּ לְגַמְרֵי אֶת הַיִּלָּדִים, וַיְהִיָּה

בבחינת: "מענות לא יוכל לתקן" (קהלת א, טו) בשום פנים ואופן, כי רב הילדים הפעיתיים יוצאים רק מהורים גרושים. ועל-כן, בני ובתי היקרים, ראו לחשב היטב היטב לפני שאתם הולכים לעשות את הצעד המסכן הזה, ואני מקווה שתכניסו את דברי אלו היטב בתוך לבכם, ואז טוב לכם כל הימים.

ב.

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שבזה העולם לא כל מה שרוצים — מקבלים, ולא כל מה שמקבלים — רוצים, אני יודע ומבין היטב שאתם אינכם מסתדרים יחד, מכמה סבות שונות, אבל זה אינו נותן לכם את ההתר לקחת את גורלכם בידיכם, ולקלקל אותו בעצמכם. זכרו היטב, אשר הקלקול הזה הוא קלקול שאין יכולים אחר-כך לתקנו, הינו בזה שנסכם בדעתכם, שאין לכם שום פתרון אחר בתיים רק להתגרש, תדעו שזה קלקול בזה בגורלכם ובמזלכם, ואף פעם לא תוכלו לתקנו, ואף שעתה מרב פעם וצער, יסורים ומכאובים, מרירות ומחלקת, נדמה לכם — מה יש לכם כבר לאבד, הרי כל הנשואין אינם שווים מאומה, ואת הגרוע מכל כבר טעמתם, מה יכול

לִהְיוֹת יוֹתֵר רַע מִזֶּה, אֶל תַּחֲשֹׁבוּ זֹאת כְּרִגֵּעַ, בְּנֵי
וּבְתֵי הַיִּקְרִים, כִּי עֲדִין אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים מַה
נִקְרָאת מְרִירוֹת, וּבִכְרֵט כְּשֵׁישׁ יְלָדִים, אַתֶּם הוֹרְסִים
אֶת הַיְלָדִים בָּמוֹ יְדֵיכֶם, וְלִכֵּן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד
מְאֹד, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיִּקְרִים, שֶׁלֹּא תִתְגַּרְשׁוּ בְּשׁוֹם
פָּנִים וְאַפֵּן, וּמִי שְׁמִסִּית וּמְדִיחַ אֶתְכֶם לְהִתְגַּרֵּשׁ,
תִּדְעוּ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֹאת מֵאֵינְטֵרֶס עֲצָמִי — אוֹ
מִחֲמַת קִנְאָה וְשִׁנְאָה, אוֹ מִחֲמַת תַּאֲוַת הַכְּבוֹד
וְהַנִּצָּחוֹן, אוֹ מִסְּבוֹת אַחֲרוֹת, כִּי מִי שְׁמִסִּית וּמְדִיחַ
אֶת זוּלָתוֹ לְהִתְגַּרֵּשׁ, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, כִּי מִתְּרִיב
בֵּית בִּישְׂרָאֵל, מִתְּרִיב יְלָדִים וּמִתְּרִיב אֶת כָּל
הָעוֹלָמוֹת, וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בּוֹכָה וּמְבַכָּה עַל
נִשְׁמוֹת הַמִּתְגַּרְשׁוֹת, וְגוֹרְמוֹת צֶעַר גָּדוֹל בְּכָל
הָעוֹלָמוֹת, כִּי הַנִּשְׁמוֹת הֵן נִשְׁמָה אַחַת, וּכְשִׁינִיְרְדוֹת
לְזֶה הָעוֹלָם, הֵן מִתְּפַצְּלוֹת, וְעַד שְׁמִזְזוּגִים אוֹתָן
כְּמָה עֲלָמִין אֶתְתְּרִיבוּ בְּגִנְיָהּ, מַה לֹּא מִתְּהַפֵּף עַד
שְׁמִתְּבָרִים וּמִיִּתְחַדִּים וּמִזְזוּגִים אוֹתָם בִּיחָד, וְעַכְשָׁיו
בַּעֲבוּר אֵינְטֵרֶסִים אִישִׁיִּים וְעֲצָמִיִּים הוֹלְכִים לְשֹׁכֵר
מַה שְׁבָנָה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא ? ! אֵין עַל זֶה שׁוֹם
מְחִילָה בְּעוֹלָם. וְעַל-כֵּן מִי שְׁמִסִּית וּמְדִיחַ אֶת הַזּוּג
לְהִתְגַּרֵּשׁ, הוּא שְׁלִיחַ הַסֵּמ"ךְ-מ"ם, אֲשֶׁר כָּל עֲנִיָּנוּ
הוּא רַק לְהִתְרִיב וּלְהֵרֵס, לְשֹׁרֵף וּלְכַלּוֹת אֶת

שלא

למה להתגרש?!

הדברים היפים שבנה הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, כי הקדוש-ברוך-הוא בעצמו עוסק לזוג זוגים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה סח, ד): מיום בריאת העולם הקדוש-ברוך-הוא יושב ומזוג זוגים, ובשביל הבחירה והנסיון ברא את הסמ"ך-מ"ם לבלות ולטלטל ולהתריב ולהרס את כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, וכשאיין לאדם שכל ונמשך אחר הסתות הסמ"ך-מ"ם, על-ידי-זה הוא הורס את הכל.

ועל-כן ראו, בני ובתי היקרים, לא להניח את עצמכם להסתות יצרכם, כאלו בזה שתתגרשו יהיה לכם טוב יותר, אני מבטיח לכם בהבטחה גמורה, שיהיה לכם יותר מר, כי אפלו שתתחתנו שנית, מי יודע אם המצב לא יהיה יותר גרוע. ועל-כן עשו זאת, בני ובתי היקרים, ותשתדלו להשלים ביניכם, ותתורו אחד לשני ותשנו את מדותיכם הרעות והאכזריות שהתנהגתם בהן עד עכשו, אשר רבתם וקללתם זה את זה בקול רם בפני הילדים, אשר בזה בעצמו כבר הרסתם אותם, כי אין עוד צער ועגמת נפש גדולה לילדים כשוראים שהוריהם רבים ביניהם, ומכל שכן כשבאים לידי קללות

וצעקות, ומכל שכן וכל שכן בהפאות, רחמנא לישזבן, אשר בזה גורמים נזק רב לילדים, אשר מרב פחד והלם, הם גדלים בעייתיים, מבהלים ומבלבלים ואמללים, ואין להם כבד רכוז לרכז את מחם ודעתם בלמודים שלומדים, ואובד מהם כל הבטחון העצמי לגמרי, כי בדרך כלל ילדים מסתכלים על ההורים, היות שההורים בעבורם הדגמא החיה, אם ההורים גרים ביחד באהבה, אחיה ורעות, ומכבדים זה את זה, ויש הבנה הדדית ביניהם, ומוסרים נפש אחד בעבור השני, והם שתפים בחיי הנשואין בכל פרט ופרט — הן בטוב והן ברע, חס ושלום, ואף פעם אינם משליכים את האשמה אחד על זולתו, אדרבה כל אחד משתדל לעזור לשני, ולמעט את הכאב והצער ועגמת הנפש שרק קורים, ומכבדים זה את זה, וחיים באהבה אמיתית, אזי הילדים, כשרואים דגמא חיה כזו, גם הם גדלים וצומחים בריאים בדעתם ובשכלם ובתכונות נפשם, ונכנס בהם בטחון עצמי, שגם הם יוכלו לבנות בית חם, וגם הם יוכלו להוליד בנים ובנות בריאים בדעתם ובשכלם ולגדלם, לא-כן אם אתם נשוארים עקשנים גדולים, ואינכם רוצים לעזור אחד לשני, אלא כל

אחד הולך ודיקא זה לעמת זה ברציחה כזו, העקר
לנצח את זולתו, על-ידי-זה אתם הורגים את
ילדיכם בידיכם ממש, ואתם רוצחים גמורים, כי
נכנס בלב הילדים פחד גדול, ואובד מהם לגמרי
הבטחון העצמי, ונעשים מבהלים ומבלבלים, וכבר
אינם יכולים להתרכז בשום דבר.

לכן אבקש אתכם מאוד מאוד, בני ובתי
היקרים, שבשום פנים ואופן לא תתגרשו, למה לכם
אחר-כך להתחרט?! ואם תציתו אותי בזה, אז
יהיה לכם טוב בזה ובכא ולנצח נצחים, אף אם,
חס ושלום, תהיו עקשנים, ותשליכו את דברי אלה
מאחורי גוכם, תדעו שאתם עוקרים את עצמכם
מהעולם הזה ומהעולם הבא, בגשמיות — אתם
עוקרים את עצמכם מהעולם הזה, כי אין עוד צרה
יותר גדולה מגרושין, הבעל מסתובב ומדרדר עד
עמקא דתהומא רבא, ועובר עברות חמורות, וכן
האשה מדרדרת ומסתובבת ונופלת בשאול תחתית
ומתחתיו, והילדים משלכים בחוצות, וצריכים
להסתפל, לראות ולשמע את כל הזבל, המריבות
והמחלוקת שנעשים בין ההורים ובין המשפחות,
עד שנהרסים כל החיים. וברוחניות — אתם

מאבדים לגמרי את העולם הבא, כי סוף כל סוף אל תשכחו, שהנשמה שלכם היתה למעלה נשמה אחת כמובא בזהר הקדוש (לך-לך פה:), ובזה שאתם מתגרשים, אתם עוקרים ומחריבים עולמות למעלה מעולמות, אשר אם הייתם יודעים את צער השכינה שיש לה מזה שנשמות ישראל מתגרשות, הייתם חושבים פעמים אם להתגרש אם לאו. ולכן אבקש אתכם מאוד מאוד, בני ובנותי היקרים, לבל תתגרשו, ואז יהיה לכם טוב כל הימים.

ג.

בני ובנותי היקרים! ראו להתישב היטב היטב בדעתכם — מה קרה אתכם, מה ולמה נכנס בכם שגעון של גרושין, האם בגלל שאינכם משתוים יחד, תהרסו את חיי המשפחה שלכם, ותגרמו בושות וחרפות לכל המשפחות, ותהיו ללעג ולקלס בעיני כל? ! הלא סוף כל סוף כשמתגרשים, ההורים והמשפחה של הבעל וההורים והמשפחה של האשה מצטערים מאוד מאוד, ומתביישים לצאת לחוץ, כי כלם מדברים שבנם ובתם התגרשו, ואפלו אחד כבר מתאנח בגניחה ואנחה, רק זה הוא עושה ולא יותר, ובין כך — מי סובל?

למה להתגרש? ! שלה

ההורים וכל המשפחות, ובפרט הילדים הרוסים
לגמרי; ועל-כן תוציאו מדעתכם ומראשכם
וממחשבתכם את השטות הזו להתגרש, אפלו
מאיזו סבה שתהיה.

תאמינו לי שיכולים הכל לתקן, רק תשנו את
הנהגותיכם, הנהגה אכזרית שיש ביניכם. הבעל
צריך לשנות את מדת הקמצנות שטבועה בו, ולא
יהיה קמצן בתוך ביתו, לדקדק על כל פרוטה
ופרוטה שאשתו מוציאה, אדרבה יהיה שמח
שאשתו יכולה לקנות דברים יפים בעבורה, בעבור
הילדים ובעבור הבית, ויכולה לקנות אכל, כי יש
אנשים שהם כל-כך קמצנים ואכזריים, עד
שממררים מאד את חיי נשותיהם, ועל כל פרוטה
ופרוטה שמוציאות הם יורדים לחייהן. או
שממררים את חיי נשותיהם, מדוע הן הולכות אל
הוריהן, והם אינם מבינים, כי סוף כל סוף ברצונם
או שלא ברצונם, הם ההורים של אשתו, ואיך יכול
הבעל להיות אכזר כל-כך למנע את אשתו מלקחת
אל הוריה, האם הם רוצים שגם הילדים יעשו להם
מה שהם עושים לנשותיהם?! ועוד מדות רעות
שיש אצל הבעל, שמתאכזר כל-כך לאשתו,

וּמִשְׁפִּילָה בְּכָל מִיָּנִי הַשְּׁפָלוּת, וְעוֹשָׁה מִמָּנָה שְׁפָחָה, לְשֹׁכֵר וּלְדָכָא אוֹתָהּ לְגַמְרִי, הִישׁ אֲכֻזִּרִיּוֹת גְּדוֹלָה מְזוּזָה ? וְלִהְיוֹת גַּם הָאִשָּׁה צְרִיכָה לְדַעַת וּלְהִבִּין אוֹתָם הַדְּבָרִים. יֵשׁ נָשִׁים שֶׁבְּשִׁבִיל לְצַעֵר וּלְמַרַר אֶת חַיֵּי בַּעֲלִיהֶן הֵן מַעֲכָבוֹת לְהִטָּהֵר לְבַעֲלִיהֶן, וּבְזֶה הֵן מְמַרְרוֹת וּמַצְעֵרוֹת אֶת חַיֵּי בַּעֲלִיהֶן, וְעַלִּיהֶן לְדַעַת שֶׁזֶה הָעֲנָשׁ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְאֵין הַקְדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל עַל זֶה בְּשׁוּם פָּנִים וְאָפֶן, כִּי אִם הָאִשָּׁה מְבִיאָה אֶת בַּעֲלָהּ לַחֲטָאִים וְעוֹנוֹנוֹת, אָזִי הַכֹּל תָּלוּי עַל צוּאָרָהּ, וּתְפִלוּתֶיהָ אֵינָן מִתְקַבְּלוֹת לְמַעְלָה. וְכֵן יֵשׁ נָשִׁים שֶׁהֶכְרַח לָהֶן לְהִשְׁתַּלֵּט עַל בַּעֲלִיהֶן, כְּאִלוּ הֵן 'בַּעַל-הַבַּיִת', וְהַכֹּל הֶהְכְּרַח שֶׁיְהִיָּה כִּמוֹ שֶׁהֵן רוֹצוֹת, וְאִם לֹא אָזִי הֵן מִשְׁפִּילוֹת וּמַחֲרִפוֹת וּמַגְדִּיפוֹת וּמַצְעֵרוֹת אֶת בַּעֲלִיהֶן, וְכֵן הַדְּבָר יֵשׁ נָשִׁים שֶׁמִּדַּת הַקִּנְאָה טְבוּעָה בָּהֶן מְאֹד, וְכִשְׁהִבַּעַל הוֹלִךְ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל קְרוֹבָיו, זֶה שׁוֹרֵף אוֹתָן מִחַמַּת קִנְאָה, וּמְמַרְרוֹת אֶת חַיֵּי בַּעֲלִיהֶן, עַל מָה וּלְמָה הִלְכוּ אֶל הוֹרֵיו, וְהֵן שׁוֹכְחוֹת, כִּי סוּף כָּל סוּף אִם הֵן רוֹצוֹת אוֹ לֹא רוֹצוֹת הֵם הַהוֹרִים שֶׁל הַבַּעַל, וְעַל-כֵּן אֵף אִם הָאִשָּׁה אֵינָה מְסַתֵּדֶרֶת עִם חֲמוּתָהּ, אֵין הִיא יְכוּלָה לְמַנֵּעַ מִבַּעֲלָהּ לָלֶכֶת אֶל אִמּוֹ, הֵאֵם

היא רוצה שגם כלתה תשלים לה בחזרה באותה שפה היאך שהיא מתנהגת עם בעלה? ! וכדומה כל מיני מריבות ואי נעימיות שנגרמות בחיי הנשואין, שאחד מאשים את השני, האשה אומרת שהבעל רע ואכזרי, והבעל אומר שהאשה רעה ואכזרית, ואפלו ששניהם צודקים, האם בזה יפתרו את הבעיה? ! אי אפשר לפתור בעיות אלא כשזוכים לשנות את המדות הרעות מעצמם, ומתפכים את עצמם מרע לטוב. כי עליכם לדעת, המדות הללו הן רעות מאוד מאוד — למרר אחד לזולתו את החיים, ולהיות בקרתי אחד כלפי השני, ולדקדק כחוט השערה אחד על השני, זה שגועון הבא משעמום, היות שאין להם מה לעשות, על-כן הם מחפשים זה על זה חסרונות, ובאפן ובצורה כזו אין יכולים לחיות, אין יכולים לבנות בית ואין מסגלים לגדל ילדים.

ועל-כן, בני ובתי היקרים, ראו מה לפניכם, ולא יזהו מצב הגעתם על-ידי הפעם והרציחה שלכם, על-ידי הטפשות והשגועון שלכם, על-ידי העקשנות האולת שלכם, עד שאתם עומדים כבר על סף גרושין. לזאת אבקש אתכם מאוד מאוד, בני

ובתי היקרים, אם הנכם רוצים לחיות חיים נעימים, תשנו את הלך מחשבתכם, את הנהגתכם שהתנהגתם עד עתה — ללכת זה כנגד זה באכזריות שאין כמותה, ולטובתכם ולטובת הילדים תעשו שלום ביניכם, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי המחזיק ברכה אלא השלום (עקצין ג, יב; דברים רבה ה, יד), ואין עוד דבר חשוב אצלו יתברך כמו מדת השלום, ובפרט כששני הפכים לגמרי משתווים ועושים שלום ביניהם, בזה גורמים שלום בכל העולמות וגורמים שלום כאן למטה. ולכן ראו לקחת את עצמכם ביחד בידיכם, ותשנו את הליכות ביתכם, ותתחילו לכבד אחד השני, ותמחלו זה לזה, ועל-ידי-זה ימחל לכם הקדוש-ברוך-הוא, וימשיך עליכם ברכה והצלחה בכל מעשיכם.

ד.

אהובי, בני ובתי היקרים ! אתם נמצאים עכשו במצב הגרוע ביותר שרק יכול להיות, עד שהגעתם למסקנה, שאין לכם שום תקנה ותקנה אלא להתגרש, עלי להודיע לכם, כי הגרושין לא יפתור את בעייתכם, כי הסבה שאתם מתגרשים היא מפני

שאינן לכם שפה משתפת, אינן לכם הבנה הדדית ואינן לכם רגשות אחד כלפי זולתו. אם אתם חושבים, שבזה שתגרשו ותנשאו שנית — הכל ישתנה, ההכרח לי להודיעכם, שכן הוא האמת שישתנה אצלכם הכל, ויהיה לכם יותר גרוע עשרת מונים ממה שעכשו, כי הגרושין איננו פתרון לבצרות, אי אפשר לפתור בצרות נפשיות עם גרושין, אדרבה אם אתם רוצים לפתור בצרות, ואם אתם חפצים שחיי נשואיכם ישתפרו וישתנו לטובה, עליכם לשנות את הנהגותיכם ומעשיכם ודבוריכם, ותתחילו להתנהג כבני-אדם בעלי שכל, ותשתדלו לעסוק רק בדברים טובים — לעזור אחד לזולתו, ולסייע זה לזה, תתחילו לכבד אחד את השני, ולדבר זה עם זה דבורי אהבה, דבורים טובים, דבורי שלום ונעים, דיקא על-ידי-זה תשתנה כל האוירה בבית, חדלו כבר עם הקללות והמריבות, המחלקת והצעקות והקולות המשנים שאחד צועק על זולתו, עד שנעשיתם ללעג ולקלס בעיני כל השכנים, חדלו כבר עם ההנהגות הפרועות שאתם מתנהגים אחד כלפי זולתו, ללכת דיקא ראש בראש ולנקם זה בזה, ראו אל מה הביאו אתכם דברים אלו, עד שהנכם עומדים על

סף הגרושין, האין לכם דעת ושכל להתישב, כי אין זה הפתרון, ובפרט שאתם הורסים את ילדיכם בידיכם. ואל תחזרו אחר ההבל לומר: "מוטב שהילדים יסבלו מאשר אנחנו נסבל", באשר דבורים אלו הם הכלים ושטיות, כי יבא יום שתתחרטו מאד, כשתראו איך שילדיכם מסתובבים ברחובות מסממים, גנבים ונואפים, ומבלים ימיהם בכלא, רחמנא לישזבן, ואחר-כך תתפלאו מאין באו לנו ילדים כאלו, ואינכם שמים על לב, שכל זה נגרם ממעשיכם והנהגותיכם הפרועות, כי הילדים תמיד מסתכלים רק על ההורים, וכל מה ששהורים אומרים, זה אצלם קדש; ולכן עשו זאת למען ילדיכם, וחמלו עליהם, ואל תהיו רוצחים ואכזריים אליהם, לומר: "אנחנו נעשה את שלנו, ואתם — יהיה מה שיהיה, העקר שלנו יהיו חיים טובים ונשמח על-ידי הגרושין, כל אחד ילך לדרך, והילדים שילכו לרוח". זכרו היטב, בני ובתי, שזו האכזריות הגדולה ביותר שיכולה להיות, כי הלא אדם שהורג את זולתו נקרא: רשע, אכזר, רוצח, ואין על זה שום מחילה, ומכל שכן רשע אכזר ורוצח שהרג כמה אנשים, על אחת כמה וכמה

שמה

למה להתגרש?!

שְׂרוּצַח בְּאַכְזָרִיּוֹת אֶת יְלָדָיו, אֵין אַכְזָרִיּוֹת יוֹתֵר
גְּדוֹלָה מִזֹּו.

וְעַל-כֵּן תֵּיָשְׁבוּ אֶת עַצְמְכֶם — הָאֵם בְּשָׂבִיל
הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, הַשְּׁנָאָה וְהַקְנָאָה שִׁישׁ בֵּינֵיכֶם,
אַתֶּם צָרִיכִים לָהֵרֵס אֶת יְלָדֵיכֶם? ! הַגִּיעָה כְּבֹר הָעֵת
שֶׁתָּצֵאוּ מִקְטָנוֹת דַּעְתְּכֶם וְשַׁכְלְכֶם, וְתִבְאוּ אֶל
הַהִכָּרָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעְדָּיו יִתְבָּרֵךְ
כָּלֵל, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ מִנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה
פְּרָטִית, רְאוּ לַחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ,
וְאִז תֵּרְאוּ אֵיךְ שְׁכָל חַיֵּיכֶם יִשְׁתַּנּוּ, כִּי כָל מָה
שֶׁעוֹבֵר עָלֵיכֶם — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קְטָנוֹת וְחִלּוּשׁוֹת
הַדַּעַת, שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁכוֹת עָלֵיכֶם הַקְמָצָנוֹת
וְהָאַכְזָרִיּוֹת, הָרְצִיחוֹת וְהַמְרִיבוֹת, הַכֹּל רַק מִחֲמַת
שְׁנַעַתְקָתָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְנִדְמָה לָכֶם כְּאִלוּ חַיֵּיכֶם
תְּלוּיִים בִּידֵיכֶם, וְכִאִלוּ אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם יְכוּלִים
לְהִסְתַּדֵּר, וְכִאִלוּ תַחֲיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹד אֲלֵפִי שָׁנִים,
וּבְשָׂבִיל זֶה אַתֶּם רְבִים וְחוֹלְקִים וּמְקַלְלִים וּמַחְרָפִים
וּמְבַזִּים אֶחָד אֶת הַשָּׁנִי. כִּי אִם הִיְתָה לָכֶם אֲמוּנָה
בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרֵךְ מִנְהִיג
אֶת בֵּיתְכֶם, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ לְבַד זֹוג אַתְּכֶם בְּיַחַד, אִז
הִיְתָם חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהִיְתָם בּוֹכִים

ומבכים על חטאת נעורייכם שהביאו לכם בלבול
הדעת וקטנות השכל לבא ולחשב מגרושין. ועל-
כן, בני ובתי היקרים, אבקש אתכם מאד מאד
שתשתדלו לקחת את עצמכם בידיכם, ותדעו כי
חיי האדם בזה העולם הם כהרף עין, הנה הוא כאן
והנה יוצא מזה העולם, שומעים בכל יום מקרים
רעים, רחמנא לישזבן, שבני-אדם צעירים נחלים
במחלות שאין עליהן רפואה, ונסתלקים מזה
העולם במיתה משנה, במיתה אכזרית, רחמנא
לישזבן. תתארו לעצמכם, אדם ששוכב על ערש
דוי, והרופאים התיאשו ממנו, ואומרים שרק עוד
דקות ספורות או כמה שעות נשארו לו בחייו, האם
חולה אנוש כזה יחשב מחשבה של גרושין?! הלא
לשוטה גדול יחשב. כמו-כן עליכם להתישב היטב
בדבר זה, אשר כל חיי האדם אינם שווים יותר
מקלפת השום, אם אדם עוקר את עצמו ממנו
יתברך, ואם אין לו אמונה ברוחה ומזככת בו
יתברך, ואם אינו מקים את מצוותיו יתברך, הרי
הוא הורס את חייו בידיים, כי מזה בא שמחזיק
במחלקת עם אשתו, או האשה עם בעלה, עד
שבאים אל מחשבה של גרושין. ועל-כן, בני ובתי
היקרים, ראו לקחת את עצמכם בידיכם, ותעזבו

את השטיות, ותשלימו ביניכם בכל מחיר, ותשנו שניכם את הנהגותיכם הרעות, ולא שיאמר האחד לשני: "רק אתה צריך לשנות את דרכך", אלא שניכם תשנו את הנהגותיכם הרעות, ותישבו עצמכם — האם כדאי בשביל זמן כה קצר בזה העולם להרס את חיי המשפחה, ולגרם לעצמו ולילדים ולכל המשפחה בושות וחרפות עצומות?!

ובזה שתישבו את עצמכם, בני ובתי היקרים, תבאו אל ההכרה האמתית, אשר גרושין אינם פתרון, ואדרבה עקר הפתרון הוא השלום והאהבה, האהבה והרעות, ולשנות את דרכיכם והנהגותיכם הרעות. ואצלו יתברך מאד מאד יקר כשאדם זוכה לחשב איך לחזור ולשוב בתשובה שלמה אליו יתברך, ומשרה שכינתו בתוך ביתו, כי איש ואשה אשר גרים ביחד באהבה, אהבה ורעות — השכינה שם. ושלשה שתפים הן באדם: הקדוש-ברוך-הוא, אביו ואמו (קדושין ל:), ועל-כן מאחר שזכה אתכם הקדוש-ברוך-הוא בילדים נחמדים, ואתם שתפים בילדים, תמיד תזכרו שיש השתף העקרי והראשון, שהוא הקדוש-ברוך-הוא,

וְאִם תִּכְנִיסוּ אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם,
וְכָל מִה שָׁרָק קוֹרֶה בְּבֵיתְכֶם, תִּדְעוּ שֶׁזֶה רַק
מִהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא תִטִּילוּ אֶת הָאֲשָׁמָה אַחֵד
עַל הַשָּׁנִי, וְלֹא תִדְקְדְּקוּ כָּל-כָּף זֶה עַל זֶה בְּקִמְצָנוּת,
אֲלֹא אֲדַרְבֶּה, תִּדְעוּ שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זֶן וּמִפְּרִי
לְכָל, וְהַפֶּסֶף וְהַזֶּהָב רַק בִּיַּדִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
וְהוּא נוֹתֵן פְּרִנָּסָה, וְאֵין צָרִיכִים לִיעֵץ לוֹ כְּמָה וְכָמָה,
אֲלֹא חַיִּים חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, זֶה רְצוֹן הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא. וְלָכֵן, בְּנֵי וּבָתֵּי הַיְּקָרִים, אִם תִּכְנִיסוּ בְּדַעְתְּכֶם
דְּבוּרִים אֵלָיו, אֲנִי מְקַוֶּה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
שֶׁתַּחֲזְרוּ בָּכֶם מִהַחֲלָטָה הָרָעָה שֶׁקִּבַּלְתֶּם עַל
עַצְמְכֶם — לְהִתְגָּרֵשׁ, וְאִזְכַּרְתֶּם הַכֹּל יְתִיהָפֵךְ לְטוֹבָה,
הַבֵּית יִהְיֶה מִמֶּשׁ גֶּן-עֵדֶן, וְהַיְלָדִים יִהְיוּ שְׂמֵחִים
וְעֹלִיזִים וּמְאֻשָּׁרִים בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּיהֶם.

ה.

אֶהוּבִי, בְּנֵי וּבָתֵּי הַיְּקָרִים ! אֲנִי מְקַוֶּה
לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁכָּל דְּבוּרֵי אֵלָיו הַתְּמִימִים
וְהַיִּשְׁרִים שֶׁשִּׁמְעֶתֶם עֲכָשׁוּ, הַכִּנְסֶתֶם הַיָּטִב הַיָּטִב
בְּלִבְכֶם וּבְדַעְתְּכֶם, וְתַחֲזְרוּ מִכּוֹנֶנְתְּכֶם הָרָעָה, שֶׁנִּכְנַס
בָּכֶם שֶׁגָּעוֹן לְהִתְגָּרֵשׁ, אֲשֶׁר בָּזָה אֶתֶּם הוֹרָסִים אֶת
עַצְמְכֶם וְאֶת הָעֵתִיד שְׁלָכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאַתֶּם

למה להתגרש ? ! שמה

הורסים והורגים פשוטו כמשמעו את ילדיכם, ובהזדמנות את הילד מחשבתכם ואת הנהגתכם, הכל יחזור וישוב, ובא ובא על מקומו בשלום. העקר מה שמטל עליכם הוא — מהיום והלאה לקבל על עצמכם בקבלה חזקה לא למרר אחד לשני את החיים, הבעל לא ימרר את חיי אשתו, עד שתפל בדכאון ובעצבון ובמרירות, ולא ישפיל אותה כלל, ומכל שכן לא בפני הילדים ובפני אנשים זרים, וכן האשה תשתדל לא להשפיל את בעלה ולא להשתלט עליו, ואפלו שאינו מביא פרנסה, אין מגיע לו מחמת זה ענש מר כל-כך — להשפילו ולחרפו ולגדפו, כי הפרנסה היא בידי הקדוש-ברוך-הוא, ואדרבה אם יש לבעל קשיים בפרנסה, על האשה להשתדל להיות אשת חיל, ולחזק ולאמץ אותו, ולדבר על לבו, שעוד יהיה טוב. כי רואים בעוונותינו הרבים, בתיים רבים שנחרבו ונשברו דיקא מחמת שהבעל אבד את פרנסתו, והאשה החלה למרר את חיו — "למה אינך מביא פרנסה", ואין לה שום רגש והבנה שהוא חפץ לעבוד, אבל פטרו אותו כמו שפטרו עוד מאות ואלפי אנשים, ובמקום לחזקו ולאמצו ולעודדו, שעוד יהיה טוב, היא משפילה אותו בפני

הַיְלָדִים, בְּפָנֵי זָרִים, וּבְפָנֵי כָּל הַמְשֻׁפָּחָה, וְאַחֲר־כֵּן נִכְנָס הַבַּעַל בְּכַעַס גָּדוֹל וּמִשָּׁלֵם לָהּ מָנָה אַחַת אֲפִים, וְכֵן מִתְחִיל הָרִיב, כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עֵין תַּמּוּרָה טז.), שֶׁהַצָּעֲקוֹת מִתְחִילוֹת בְּבֵית תַּכְךָ כְּשֶׁנִּגְמְרַת הַפְּרִנָּסָה. וְעַל-כֵּן עַל הָאִשָּׁה לְהִתְחַשֵּׁב בְּסֶבֶל בַּעְלָהּ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לָתֵת לוֹ הַתְּשׁוּמָת-לֵב הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְלַעְזֹר לוֹ, לְחֻזְקוֹ, לְעוֹדְדוֹ, לְשִׂמְחוֹ וּלְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּבוּרִים עֲרָבִים וּמִתְקִים, שֶׁעוֹד יִהְיֶה טוֹב, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם, וּמֵה שִׁקּוּרָה עֲכָשׁוּ הוּא רַק נִסְיוֹן שֶׁמִּנְסָה אוֹתָנוּ, לִרְאוֹת אִם נִפְנָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בַּעֲת צָרָתָנוּ. וְכֵן לְהַפּוֹךְ הַבַּעַל צָרִיךְ לְחֻזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת אִשְׁתּוֹ, לְעוֹדְדָהּ, לְשִׂמְחָה וּלְחֻזְקָה בְּכָל מִינֵי חֻזְקִים שֶׁבַּעוֹלָם, וְתָמִיד יִשְׁמַר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִשְׁפִּילָהּ וְלֹא לְדַכֵּא אוֹתָהּ — לֹא בְּפָנֵי הַיְלָדִים, לֹא בְּפָנֵי יְדִידוֹתֶיהָ וְלֹא בְּפָנֵי מְשֻׁפָּחָתָה. כָּכֵר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁשְׁנֵיכֶם, בְּנֵי וּבָתֵּי הַיְקָרִים, תִּשְׁנֹנוּ אֶת הַלֶּךְ מִחֲשֻׁבְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ חַיִּיכֶם, וְתִתְחִילוּ לְסַיֵּעַ אֶחָד לַשֵּׁנִי, תִּשְׁתַּדְּלוּ לְכַבֵּד זֶה אֶת זֶה, וְתִבְנִינוּ הָאֶחָד אֶת זולָתוֹ, וְתִהְיֶה לְעֹזֵר אֶחָד לַשֵּׁנִי מִמֶּשׁ כִּמּוֹ זוּג שֶׁבָּרָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְעַלִּיכֶם לְדַעַת, אִם אַתֶּם רוֹצִים וְאִם אַתֶּם לֹא רוֹצִים, הַזְּוִיג שְׁלָכֶם הוּא מִהֲשָׁמִים,

כי רק הקדוש-ברוך-הוא שדך אתכם, כי בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני (מועד קטן יח:), ואין מועיל שום דבר בעולם למנע ולעכב, ואפלו שידברו כל דבר אסור, אם זה הזוג מן השמים, לא יועיל שום דבר, הקדוש-ברוך-הוא מוריד את זה ומעלה את זה ומסבב סבות פאלו עד שמתרצים שני הצדדים, ועל-כן מה ולמה לכם להיות חכמים בעיניכם, ולמרד נגדו יתברך, אם התחתנתם, זה סימן שאתם זוג מן השמים, ולא יועיל לכם שום דבר בעולם, ואפלו אם תתגרשו, לא יועיל לכם מאומה, כי תירשו את הגיהנום בזה העולם ממש; ועל-כן, בני ובתי היקרים, עשו זאת איפוא, ותישבו את עצמכם בשוב הדעת אמת, ותדעו שאתם זוג מן השמים, ועליכם לשנות את דרככם הרעה, ובמקום לחשב מחשבות של גרושין ולהרס את ביתכם, תשתנו — הינו להרס ולכלות את מדותיכם והנהגותיכם הרעות, ותתחילו דף חדש בחיים, ותתחילו להתנהג כבני-אדם בעלי מדות טובות, לסייע אחד לשני, ועל-ידי-זה תמשיכו את שכינת עזו בתוך ביתכם, ואז הכל ישתנה לטובה, ותזכו לירש את העולם הבא בעולם הזה; אשרי בני הזוג אשר מכניסים דבורים

אלו מועטים המחזיקים את המרבה בתוך לבבם,
ועושים מעשה ומתחרטים על הסכמתם להתגרש,
ועושים שלום ביניהם, ועל-ידי-זה ממשיכים על
עצמם שמו של הקדוש-ברוך-הוא שנקרא 'שלום',
ומתברכים בברכת השלום, ואתם שלום וביתכם
שלום וכל אשר לכם שלום.

תם ונשלם, שבה לאל בורא עולם!